

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«СОЦІОЛОГІЯ»

Ступінь освіти	Бакалавр
Освітня програма	Соціальна антропологія
Кількість кредитів ЄКТС	4
Тривалість викладання	3-й семестр (5 та 6 чверть)
Заняття:	
Лекції	2 години на тиждень
Практичні заняття	2 години на тиждень
Мова викладання	українська

Передумови для вивчення: викладання курсу ґрунтується на знаннях, отриманих з попередньо вивчених дисциплін «Всесвітня історія», «Етнологія», «Історія України» та «Історична географія».

Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП»:

<https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=5089>

Консультації: за окремим розкладом, погодженим зі здобувачами вищої освіти.

Онлайн-консультації: електронна пошта

Інформація про викладачів:

	Колісник Лариса Олексіївна (лекції, практичні заняття)
	Посада: доцент кафедри історії та політичної теорії
	Вчене звання: доцент
	Вчений ступінь: кандидат соціологічних наук
	Персональна сторінка: https://ipt.nmu.org.ua/ua/spivr/kolisnik-l.php
	E-mail: ipt.nmu@gmail.com
	Кабінет: пр. Д.Яворницького, 19, корп. 1, кімн. 63

1. Анотація до курсу

В курсі вивчається суспільне життя у тих чи інших формах і сферах; суспільство (глобальне світове співтовариство, національне співтовариство);

соціальні спільноти; людина як творець соціальних спільнот і суб'єкт соціальних процесів; соціальні інститути (сталі форми організації спільної діяльності людей), механізми самоорганізації суспільного життя людей, органи управління ним.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – виходячи з принципової мінливості людського світу, вивчення дисципліни “Соціологія” орієнтовано на з’ясування особливостей процесу конструювання соціальної реальності. Це дозволить позбавитись стереотипів та забобонів, виховати чесноти, орієнтовані на подолання неминуче обмежених людських уявлень та сформування активну позицію щодо оточуючого світу.

Завдання курсу:

- формування у студентів соціологічного світогляду щодо розкриття соціальних явищ та процесів, що пронизують соціальні взаємодії людей у різних вимірах суспільного життя та повсякденності;

- розвинути вміння послуговуватися категоріальним апаратом соціології, її методами дослідження, а також теоретичними та концептуальними напрацюваннями сучасної світової соціології.

3. Результати навчання:

- а) аналізувати зміст основних понять соціології;
- б) аналізувати і коментувати ті чи інші соціальні явища та процеси, що відбуваються у сучасному суспільстві, застосовуючи науково-критичний підхід;
- в) робити огляд наукових та публіцистичних матеріалів з визначеної соціальної проблематики;
- г) розробити та провести самостійне соціологічне дослідження.

4. Структура курсу

ЛЕКЦІЇ
1. Соціологія як наука, її предмет і методи
1.1. Соціологія: визначення предметного поля. Соціологічні проблеми та їхня специфіка
1.2. Природа наукового факту в соціології: теоретична насиченість vs. погляду з боку вічності
2. Історія розвитку соціології в країнах Західної Європи, США та в Україні
2.1. Протосоціологія: класифікація, періодизація, загальна характеристика. Соціологічні погляди античних мислителів та середньовічних авторів. Розвиток соціологічної думки в контексті державно-правових теорій XVI – XVIII ст.
2.2. Початок позитивізму в соціології: уявлення про суспільство О. Конта та його закон трьох станів людського знання.
2.3. Буття людини-в-суспільстві: погляд К. Маркса на фактори формування людини. Уявлення про відчужену людину К. Маркса. Діалектика базису та надбудови в соціологічній концепції К. Маркса
2.4. Розуміюча соціологія М. Вебера: категорія розуміння, віднесення до

цінностей та ідеальні типи
2.5 Вплив психології на концепцію людини в соціології ХХ століття: основні положення теорії соціального обміну Дж.К. Хоманса. Тлумачення влади та соціальної стратифікації.
3. Соціальна стратифікація: соціально-економічний та гендерний виміри
3.1. Соціальна стратифікація як ознака нерівності суспільства: визначення, критерії, принципи та наслідки.
3.2. Порівняльна характеристика теорій соціальної стратифікації: функціональні, (нео)веберіанські та (нео)марксистські перспективи
3.3. Системи/моделі соціальної стратифікації: рабство, касти, стани та класи
3.4. Теорія патріархату як спроба концептуального осягнення гендерної нерівності: визначення та головні положення
4. Девіантна, делінквентна та злочинні види поведінки
4.1. Девіантна поведінка та її різновиди: головні підходи до визначення понять. Позитивні та негативні наслідки для суспільства
4.2. Сучасний стан явної та латентної світової злочинності: головні тенденції розвитку та проблеми вимірювання
5. Соціологія сім'ї
5.1. Сім'я: визначення, види та тенденції розвитку. Альтернативні форми сім'ї на сучасному етапі
5.2. Деякі приховані сторони сімейного життя: насильство щодо дітей, жінок та чоловіків
6. Головні поняття та методи соціологічного дослідження
6.1. Соціологічне дослідження: визначення, види, функції та основні категорії (теорія, гіпотеза, операціоналізація). Види кореляцій
6.2. Валідність та надійність соціологічної інформації: визначення, види та співвідношення
6.3. Вибірка та її види. Репрезентативність та процедури її досягнення
6.4. Опитування та його види. Переваги та недоліки
ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ
1 Історія розвитку соціології в країнах Західної Європи, США та в Україні
1.1. Соціологізм Е. Дюркгайма: соціальні факти та особливості його дослідження
1.2. Перспектива символічного інтераціоналізму, або уявлення про дух, самість і суспільство з точки зору соціального біхевіориста.
1.3. Драматургічний підхід І. Гофмана, або особливості презентації себе іншим у повсякденному житті
1.4. Проблема порядку в західній соціології: структурний функціоналізм
1.5. Системна теорія Ніколаса Лумана
1.6. Історія української соціології
2. Соціально-економічна стратифікація
2.1. Класовий поділ сучасних західних суспільств: види класів та критерії класового розшарування.
2.2. Зміни класової структури сучасних західних суспільств та методи її дослідження

2.3. Соціальна мобільність: визначення, види та тенденції розвитку в сучасних умовах. Фактори, що їй сприяють, та методи вивчення
2.4. Стать, категорія статі, гендер: визначення та співвідношення понять
2.5. Теорії формування гендерної ідентичності Фройда та Ходоров
3. Девіантна, делінквентна та злочинні види поведінки
3.1. Соціально-психологічні риси злочинців та особливості їхнього вимірювання
3.2. Девіація еліт: визначення, види, наслідки
3.3. Злочинність та корупція в Україні
4. Епістемологічне підґрунтя соціології
4.1. Дихотомічне уявлення про сутність наукового соціологічного знання: інтерналізм та екстерналізм
4.2. Кількісні та якісні види досліджень: спільне та відмінне. Різновиди якісних соціологічних досліджень та їхні евристичні можливості
4.3. Екстерналістське бачення соціологічних методів: концепція подвійної легітимізації (на прикладі контент-аналізу).
4.4. Феміністський підхід до інтерпретації якісних даних: методи аналізу тексту, інтеракції та зображення
5. Методи соціологічного дослідження
5.1. Контент-аналіз як метод одержання соціологічних даних: види, можливості та особливості застосування
5.2. Вимірювання: визначення, види, основні проблеми та шляхи їхнього подолання
5.3. Шкалування за Лайкертом та Гуттманом
5.4. Особливості шкалування за Тёрстоуном та метод семантичного диференціалу
5.5. Інтерв'ю як вид опитування. Основні проблеми та шляхи подолання

5. Технічне обладнання та/або програмне забезпечення

Активованій акаунт університетської пошти (student.i.p.@nmu.one) на Офіс365.

Використовуються лабораторне та мультимедійне обладнання кафедри історії та політичної теорії, дистанційна платформа Microsoft Teams.

6. Система оцінювання та вимоги

6.1. Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти за результатами вивчення курсу оцінюватимуться за шкалою, що наведена нижче:

Рейтингова шкала	Інституційна шкала
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

6.2. Здобувач вищої освіти може отримати підсумкову оцінку з навчальної дисципліни на підставі поточного оцінювання знань за умови, якщо набрана кількість балів за теоретичною та практичною частиною складатиме не менше 60 балів.

Поточна успішність складається з успішності за практичну частину (оцінюється максимально у 60 балів) та за теоретичну частину (оцінюється максимально у 40 балів). Практична частина включає оцінювання відповідей на семінарських заняттях та виконання індивідуальних завдань. Теоретична частина включає оцінювання підсумкової контрольної роботи. Загалом за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

6.3. Підсумкове оцінювання (якщо здобувач вищої освіти набрав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку). Іспит відбувається у формі письмової роботи за програмою дисципліни.

Максимальна кількість балів за іспит: 100.

6.4. Критерії оцінювання поточного та підсумкового контролю:

100% (від максимальної кількості балів за даний вид роботи) – відповідь правильна, обґрунтована, осмислена, засвідчує вільне володіння матеріалом;

80% (від максимальної кількості балів за даний вид роботи) – відповідь правильна, проте містить окремі несуттєві неточності;

60% (від максимальної кількості балів за даний вид роботи) – відповідь містить суттєві неточності, недостатньо обґрунтована та осмислена;

40% (від максимальної кількості балів за даний вид роботи) – відповідь неповна, містить грубі помилки;

20% (від максимальної кількості балів за даний вид роботи) – відповідь фрагментарна, містить окремі правильні елементи;

0% (від максимальної кількості балів за даний вид роботи) – відповідь відсутня.

7. Політика курсу

7.1. Політика щодо академічної доброчесності

Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі). Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням "Положення про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті "Дніпровська політехніка". <https://inlnk.ru/xvgyx>.

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути

виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

7.2. Комунікаційна політика

Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту і бути зареєстровані на дистанційний курс «Соціологія» (<https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=5089>)

Обов'язком здобувача вищої освіти є перевірка один раз на тиждень (щонеділі) поштової скриньки на Офіс365.

Протягом тижнів самостійної роботи обов'язком здобувача вищої освіти є робота з дистанційним курсом «Соціологія» (<https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=5089>).

Усі письмові запитання до викладачів стосовно курсу мають надсилатися на університетську електронну пошту або на форум дистанційного курсу.

7.3. Політика щодо перескладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

7.4. Відвідування занять

Для здобувачів вищої освіти денної форми відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба, участь в університетських заходах, відрядження, які необхідно підтверджувати документами у разі тривалої (два тижні) відсутності. Про відсутність на занятті та причини відсутності здобувач вищої освіти має повідомити викладача або особисто, або через старосту. Якщо здобувач вищої освіти захворів, ми рекомендуємо залишатися вдома і навчатися за допомогою дистанційної платформи.

За об'єктивних причин (наприклад, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись дистанційно - в онлайн-формі, за погодженням з викладачем.

7.5. Політика щодо оскарження оцінювання

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

7.6. Бонуси

Здобувачі вищої освіти можуть додатково отримати до 10 балів за виконання додаткової самостійної роботи за курсом, наприклад виконання індивідуальних завдань за додатковою темою – завдання пропонуються викладачем, підготовка доповіді і участь у студентських наукових конференціях за темою курсу, підготовка методичних матеріалів і презентацій.

7.7. Участь в анкетуванні

Наприкінці вивчення курсу та перед початком сесії здобувача вищої освітнім буде запропоновано анонімно заповнити електронні анкети (Microsoft

Forms Office 365), які буде розіслано на ваші університетські поштові скриньки. Заповнення анкет є важливою складовою вашої навчальної активності, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати ваші пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни «Соціологія».

8. Рекомендовані джерела інформації

Базові

1. Арон Р. Етапи розвитку соціологічної думки / Пер. з фр. – К.: Юніверс, 2004. – 768с.
2. Богдан, О. Що варто знати про соціологію та соціальні дослідження. - К.: Дух і Літера, 2015. – 380 с., з іл.
3. Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика / Пер. з нім. Олександр Погорілий. – К.: Основи, 1998. – 534с.
4. Кімел, Майкл. Гендероване Суспільство — вид. Сфера, 2013. — 456 с.
5. Основи теорії гендеру: Навчальний посібник. – К.: “К.І.С.”, 2004. – 536 с.
6. Паніотто В. Харченко М. Методи опитування. "ВД «Києво-Могилянська академія»", 2018.
7. Підходи до класового аналізу : колективна монографія / за ред. Е. О. Райта ; переклад з англ. О. Симончук. Київ : Інститут соціології НАН України, 2019. 287 с.
8. Симончук, О. Соціальні класи в сучасних суспільствах: евристичний потенціал класового аналізу. Київ: Інститут соціології НАН України, 2018. – 416с.
9. Тьоніс Ф. Спільнота та суспільство. Основні поняття чистої соціології / Пер. з нім. – К.: ДУХ і ЛІТЕРА, 2005. – 262с.

Додаткова

1. Гендерні складові процесу розвитку. Витяг зі звіту Світового банку // Гендер і державна політика / Пер. з англ.; Упоряд. П. Ренкін. – К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2004. – С.17-61.
2. Мід Дж.Г. Дух, самість і суспільство. З точки зору соціального біхевіоріста / Пер. з англ. та передмова Т.Корпало. – К.: Укр. Центр духов. культури, 2000. – 416с.
3. Паскаль Дж., Менінг Н. Гендерна проблема і соціальна політика: порівняння держав загального добробуту у Центральній та Східній Європі й на території колишнього Радянського Союзу // Гендер і державна політика / Пер. з англ.; Упоряд. П. Ренкін. – К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2004. – С.153-213.
4. Стан сучасного українського суспільства: цивілізаційний вимір. За наук. ред. М.О. Шульги. - Київ: Інститут соціології НАН України, 2017. - 198 с.
5. Теоретики світової соціології: життя та творчий спадок (Путівник портретною галереєю Інституту соціології НАН України); за ред. акад. НАН України, проф., д.е.н. В.Ворони. – Київ: Інститут соціології НАН України, 2015. – 301 с.